

WWW.UNIBERSE

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дониси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 9. У Сомбору 15. маја 1882. Год. XIV.

ДИМИТРИЈЕ ПОПОВИЋ

парох и наместник Сомборски
у вечност се преселио 25. Априла о. г. у Сомбору.

У споменицу велезаслужених раденика на пољу народне просвете уписујемо ево и име Димитрија Поповића негдашњег учитеља сегединског, катихете у народним школама сомборским, отличног професора учитељске школе сомборске, вредног србског књижевника и примерног свештеника цркве православне, који нас остави после кратког али тешког боловања у 68-ој години свог години баш на Марков-дан ове године и оде Богу на истину.

Покојник се родио месеца Августа 1814. у Вуковару од сиромашних али поштених и побожних родитеља. Отац му се звао Андрија а мати Јулијана.

Из ране младости своје одликовао се он својим смерним и учтивим владањем и добрим учењем, а од природе имао је особито пријатан глас, па је с тога љубав честитих Вуковараца и ондашњег проте Гаврила Поповића задобио, те по заузимању ових отда се на науке. Први и други гимназијски разред изучи приватно код вуковарских фрањеваца и положивши испит у осечкој гимназији с отличним успехом примљен буде 4. Новембра 1829. у трећи разред гимназије карловачке, где су му професори били Тома Војновић, Ђорђе Лукић, Григорије Лазић и Јаков Грчић, славнопознати управитељ гимназије карловачке, који је њега као даровитог, трудољубивог и послушног а притом сиротог ученика код себе на стану држао, подпомагао и особито пазио.

Уживајући „благодјејаније“ бесмртног митрополита Стратимировића сврши Поповић г. 1833. гимназију као један од најбољих ученика и цензор младежи, затим ступи у Богословију, и ову год 1836 са отличним успехом доврши У трећој години скоро из свију предмета био је први међу својим друговима а из црквеног појања добио је оцену „превосходства“, која се само редким и најизвртнијим певцима давала. Професори су му били у Богословији: Евгеније Јоановић, Арсеније Стојковић, Андреј Шагуна и Прокопије Ивачковић.

На препоруку својих професора буде изабрап богослов Димитрије Поповић за учитеља србске народне школе у Сегедину и у то звање 1. Октобра 1836. ступи Као млад учитељ слушао је првих година свога у Сегедину бављења у тамошњем лицеју филозофске науке, уз то се једнако прилежним читањем ваљаних србских и класичних немачких књига, и дружењем са ученим и отменим људма у наукама усавршавао. Пошто се ожени са честитом Српкињом Терезијом Петровићевом из Србског Бечеја, рукоположен буде 1839. од владике бачког Георгија Хранислава за ђакона.

Као учитељ и ђакон служио је у Сегедину до 1. Октобра 1848. године. То је било цветуће, најкрасније доба делатног живота његовог. У то време почео је са својом добром сунругом одхрањивати и васпитавати у тихом свом домаћем кругу троје дечице, коју им је Бог подарио, наиме кћер Милеву и синове Милана и Богдана.

Сегедин беше онда место, у ком су Срби усред многобројне туђинске стихије своју православну веру и милу народност већма и боље неговали него у првим и највећим општинама нашим. Малено, али имањем, положајем и интелигенцијом знатно друштво србско у Сегедину било је одушевљено жаром љубави према имену и језику србском, срдачном отдашоњу светој вери прадедовској и племенитим народним поносом. Ту су живили потомци старих, племићских и трговачких породица србских: Дожићи, Белановићи, Ђаковићи, Петровићи, Лефтери, Радосављеви, Савићи, Лаушевићи, Живановићи, Жеравице, Ручићи, Сремчеви, Чаковци, Чаврговљеви, Дамјановићи, Фотије, Крестићи, Сублићи, Хариши, Антоновићи, Јаникијевићи, Божићи и други, који су се у мору туђинства одржали као Срби и дичили се србским именом и својом вером православном. На челу овог србског друштва до 1844. године стајао је најревностнији ду-

ховни пастир Павао Стаматовић парох Соједински, а уз њега беше млади његов даровити ђакон и учитељ Димитрије. Њих двојица беху душа и покретна снага србскога живља у Сегедину. У цркви сегединској одправљала се у то време недељна и празнична служба Божија најсвечаније. Свештеник је са изразом и одушевљењем „благочинно“ и достојанствено служио и веома често проповедао, а учитељ је умилним својим гласом и редком вештином појао и о већим празницима уз свештеника усрдно и свечано служио. Преко пута од велике цркве сегединске била је угледна школа србска подигнута, — као што се читати могло на мраморној дасци изнад улазка — у славу Божију и у част св. Саве Просветитеља. Ту се скупљала србска гимназијска младеж недељом пре службе на каталог а у исте дане после подпе ту је скупљао катихета Стаматовић око себе Србе слушатеље филозофије и држао с њима седнице књижевног друштва србског. Ту је била и књижница младежи србске. Ревностни учитељ Димитрије Поповић био је у свему вредни помагач и подражатељ достојног свештеника свог, а обојица беху најбољи пријатељи младежи србске, што се у гимназији и лицеју учила, предљачише им у љубави к језику и имену србском и заједнички одушевљаваху их за србство и за православље.

Писац ових редова сећа се како је на њега, као на ученика првог и другог гимназијског разреда у Сегедину године 184⁰/₁. и 184¹/₂. благотворно утицао добар пример свештеника и учитеља србског на каталогу, у цркви, о свечаностима црквеним а особито о светосавској светковини, која се у оно време само и једино у Сегедину обављала, дочим у Сомбору, у Карловцима и у другим нашим обштинама за њу се онда још ни знало није. Још онда појасмо ми у цркви, на литији и у школи србској на србском језику: „Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави“ и спомињасмо у песми тој и Немању, и силног цара Душана, и цара Уроша и кнеза Лазара и поље Косово и све што је србском срцу мило и свето, и чезнусмо у песми за ослобођењем браће испод јарма турског, и за срећом и напредком Србства и све Србадије!

Како се у оно доба сваке године око стотине младих Србаља учило у гимназији а по 60—70 у лицеју сегединском, и како се тамо и на трговини много србских синова из различитих предела налазило, који су се под упливом и вођењем свештеника Стаматовића и учитеља Поповића за свој род и веру

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

одушевљавали, то се слободно рећи може, да се пламен чистог родољубља из сегединске србске цркве и школе ширио за оно неколико година по целом Србству и много допринео ускренућу народне свести код оностраног а посредно и код осталог Србства!

Као учитељ србске народне школе васпитавао је Димитрије Поповић поверену му дечицу са најбољом вољом и ревношћу и одиравао је своје трудно звање савестно, тачно, разборито и са најбољим успехом. Налазило се сваке године између нових ученика његових по неколико деце, која приликом ступања у школу нису звала србски, а сви су знали добро мађарски. Учитељ је увео строги ред, да ученици његови морају у школи и на путу међу собом србски свагда говорити, и тим је учинио, да су сви чисто и лепо србски научили на велику радост својих родитеља. Из свију прописаних наставних предмета а особито из библијских приповедака старог и новог завета, из рачуна на памет и на табли, из србског и мађарског језика у сегединској школи боље се и више учило, него ма у којој другој школи србекој у оно време; особито су се деца у чистом и лепом писању и у рачуну отликовала, и са мађарског на србски а са србског на мађарски вешто и самостално преводити умела. Наставни метод учитељев био је лак, практичан, и далеко бољи од уобичајеног у то доба старог метода у другим нашим школама; а учитељ је предавао са вољом и заузимањем и старао се да ученици његови схвате, разумеју и употребити знају све што уче.

Као што Стаматовић није учио редовно Богословију а био је један од најваљанијих свештеника наших, тако и Поповић није истина свршио учитељску школу, али је добро познавао нарав својих ученика, имао је ванредан дар за учитеља и васпитатеља, и особити учитељски такт. У његовој школи налажаху се већ тада мапе и планиглоби и упознаваху се деца са основима из земљописа. Дисциплина је била строга, али отчинска и човечна, ред најбољи, ученици су се његови и у цркви и на улицама понашали пристојно; они се и данас као одрасли људи с благодарношћу и њежним пијететом сећају свог доброг учитеља. Међу отличне ученике његове, који се још у животу налазе спада и г. Стеван Теодоровић, академички сликар у Београду, којег су родитељи у то време у Сегедину становали, и који је по томе србску школу тамо учио.

Сегединска србска обштина веома је уважавала свог редког учитеља и с њиме се дичила и поносила особито од онога времена, како је врховни надзорник србских и романских школа Евгеније Ђурковић приликом генералне визитације школске у учевном кругу бачком у лето г. 1841. изненађен био вапредним успехом у школи сегединској, те је услед тога Димитрија Поповића у многим обштинама јавно као једног од најваљанијих и најбољих србских учитеља хвалио, њега за углед другим учитељима стављао, и по наредби вис. кр. намесничког савета угарског под бр. 23.912. од год. 1841. на званични предлог његов изданој, дијецезалном епископу бачком писмено га препоручио као најдостојнијег ђакона и учитеља, да се на њега при попуњавању парохијских места особити обзир узме.

Простор листа овог не допушта да изложим овде похвалне сведоче и препоруке, које је покојник од својега свештеника, од србске црквене обштине, управитеља школског, поглаварства сл. кр. града Сегедина и од горепоменутог врх. школ надзорника Ђурковића добио, и које њега као најревностнијег и највештијег учитеља, редког и личног ђакона и најбољега певца црквеног карактеришу, али за показати колико су овог србског учитеља и ђакона ценили и уважавали и страни учени људи а нарочито чувени професори лицеја сегединског навешћу овде два похвална сведочанства.

Прво је славног професора историје и великог пријатеља србске младежи а присног друга Стаматовићевог покојног Јована Рајзингера, написано 15. фебруара 1841. баш пред самим одлазком његовим из Сегедина у Пешту за професора повестнице на свеучилишту. Оно је издато на немачком језику и гласи овако :

In dem Augenbli'c, wo ich Unterzeichneter durch die hohe Gnade Seiner Majestät unsers gütigen Kaisers, und Königs, zum ordentlichen Professor der Geschichte an die Königliche Universität zu Pest berufen werde, bin ich noch so glücklich eine recht angenehme Pflicht der Freundschaft erfüllen zu können. Während meines mehrjährigen hierortigen Aufenthaltes war mir die Verbindung mit dem Geistlichen Herrn Demeter Popovics, Diaconus an der Szegediner g. n. u. Kirche, und zugleich Lehrer an der hiesigen Alhrischen National Schule, eine der angenehmsten. Ich lernte ihn als einen höchst ehrenwerthen, wißbegierigen jungen Mann kennen, dessen ernstes Bestreben stets dahin ging, seine sittliche, und geistige Veredelung zur größten Vollkommenheit zu bringen. Ich freute mich dabei im Stillen, daß unserem Vaterlande, und seiner rasch aufsolühenden Nation in ihm ein tüchtiger Mitbürger, und eifriger Beförderer des öffentlichen Wohles erwachse: was um so gewisser von ihm zu erwarten ist, als er mit seinen geistigen Vorzügen auch eine seltene Lebenswürdigkeit im geselligen Leben, und einen musterhaften geistlichen Wandel

verhindert. — Es gereicht mir daher zum wahren Vergnügen, dieses zur Steuer der Wahrheit niederzuschreiben, und ich kann nicht umhin, genannten Herrn Demeter Popovics der Gewogenheit aller derjenigen, mit denen er einstens in Berührung kommen wird, bestens anzupfehlen. — Szegedin am 15 ten Februar 1841. Joannes Reisinger m. p. in Regia Scientiarum Universitate Pestiensis Historiarum Professor P. O. A. A. L. L et Philos. Doctor.

Друго је од 29. Нов. 1844. од г. К. Хорвата ондашњег професора филозофије и управитеља ликеја и гимназије сегединске, а садашњег професора филозофије на свеучилишту пештанском Оно је издато на латинском језику и гласи овако :

„Dominum Demetrium Popovics in schola serbica Szegediensi doctentem, praeclaris ingenii dotibus ornatum, singulari sciendi cupidine inflammatum, multiplici cognitionum genere imbutum, comem in conversando, perspicacem et prudenter circumspectum in loquendo, humanum et urbanum in agendo, verbo, talem esse testor, qui omnium amore, favore et aestimatione dignus sit. Datum Szegedini. Anno 1844. Mensis Novembris die 29. (L. S.) Cyrillus Horváth m. p. Lycei et Gymnasii Szegediensis Director L. ac eruditae Societatis hungaricae membrum ordinarium.“

Уз точно одривљање својих учитељских дужности бавио се ђакон Сегедински Димитрије Поповић још и са књижевпошћу србском. Он је први у свештеничком чину пригрлио нови Вуков правопис и писао чистим србским говорним језиком, на коме је у Сегедину штампати дао прво издање свога превода под насловом: „Освалд или Златотворно село,“ а такође је издао год. 1847. сегедински календар који се јако у оно време читао.

Врло је много доприносио ширењу наше књижевности скупљањем предбројника на ваљане србске књиге а особито на дела некојног Вука Ст. Караџића. Више хиљада примерака књига растурио је он сваке године по Бачкој и по Банату, и тиме је признавање србских писатеља у пуној мери заслужио. Ево шта му о овој заслуги његовој у писму једном од 1845. из Беча Вук пише: „Гледајте Ви те радите и од сада тако. Ви можете тамо у Сегедину учинити, што Срби до сада у овоме царству нигде нису били кадри учинити!“

Осим нових књига, набавио је он био од старих србских породица многе важне старије књиге славенске и славеносрбске и продавао их је ђацима по врло јефтину цену а састављао је и за себе читаве збирке, скојима је у стању био доцније 1867. г. државну библиотеку у кнежевини србској тако рећи основати.

После одласка Стаматовићевог за проту карловачког, односно за пароха голубиначког, сегединска обштина избере свог обштељубљеног ђакона за пароха, али га духовна власт епар-

хије бачке, којом је после смрти владике Хранислава управљао сам митрополит, нехтеде потврдити, под изговором за то, што га је изабрала црквена обштина сегединска, којој се одрицало право да може себи пароха бирати, као што то беше од старине уобичајено и привилегијама утврђено у другим сл. кр. градовима Ватрени Срби сегедински заузети за свог изабраног пароха нису хтели да попусте и одупирали су се више година духовној власти са постојаном жељом, да им се омиљени и велезаслужни ђакон и учитељ њихов за пароха потврди, али се жеља њихова није испунила, и Димитрије Поповић остане и на даље ђакон и учитељ.

Као таковог затече га у Сегедину бурна 1848. година. Кад је узрујана и разуздана проста светина у Октобру те године на сегединске Србе нечовечно и дивјачки напала и два најотменија трговца Јована Жеравицу и Субића на најгрознији начин убила, ђакон Поповић се потајно уклони од ове напасти, и дође у Сомбор, где са својега учтивог и уљудног понашања, са својега вишег образовања и са леног у цркви служења и појања код сомборских Србаља омиљен буде тако, да га, по настојавању најотличнијих грађана сомборских владика Платон Атанацковић, који се тада у Сомбору бавио, лицем на нову годину 1849. у светопретечевој цркви сомборској за свештеника рукоположи и за администратора једне упражњене у тој цркви парохије пристави.

На скоро затим морадеше срби у Марту 1849. из Сомбора бежати, с њима се и пови свештеник њихов отац Димитрије у Срем уклони. После рата у Августу исте године врати се он у Сомбор али га сада онет постигне на ново друга невоља. Патријарх Рајачић непризнавајући Платона за епископа бачког, све свештенике, које је он за време покрета у Бачкој рукоположио био, подигне са звања и уживања прихода, и ова је невоља све дотле трајала, док се није у Јулију 1851. године владика Платон у дијецезу бачку повратио. Тада се после двогодишњег невиног страдања поврати и наш отац Димитрије у своје свештеничко звање, и постане на скоро консисторијални члан и наместник протопресвитерата сомборског. Обштина сомборска избере га у почетку 1852. за пароха а владика му 6. Марта исте године даде сићелију, са којом он 29. Марта 1853. у светопретечевој цркви свечано инсталиран буде за пароха исте цркве.

Сад се отвори пространо поље за усталачки рад редког овог и необичног међу нама човека, који је он као свештеник и парох, као катихета и као трудољубиви раденик на пољу књижевности србске, до смрти своје савестно и најревностније одправљао.

Свештеничко своје звање вршио је примерни овај духовни пастир у Сомбору за 32 године дана најревностније и најточније. Животом својим служио је за углед уредности, трезвености, разборитости и многих других врлина. Као што је сам према себи строг био и своје дужности точно и усрдно вршио, тако је и од других, особито подчињених особа строго захтевао и изискивао да своје дужности точно врше.

Снисходљив и учтив у друштву према свакоме, умео је за себе свакога при првом састанку задобити и уважење отличних особа заслужити. Према својим парохијанима а особито према простом народу био је отчински благ, свакога је у даној прилици мудро поучити, свакоме, где је нужно било, знао је добра савета дати. Децу је веома радо имао и с њима се радо забављао, а куд је год ишао за њих је мале дарове носио; с тога су га сва деца волела. За добре и талентиране ђаке одавде заузимао се као за своју децу и настојавао је и сам лично и преко својих пријатеља да им стипендије набави. Често је у цркви недељом и празником проповедао понајвише са амвона, — редко са проповедаонице — Говорио је у проповедима чисто србски и свака му је проповед зачињена била егзотичним народним пословицама, које за правило живота служе а народу су већ и онако познате. Све проповеди његове пуне су биле практичке мудрости и удешене су биле за живот. Понајвише је световао људе да се окану раскошности, неуредности, неумерености, пијанства, лењости, неслоге, зависти и којекаквих сујеверица, па да уредно, трезвено, умерено и задовољно живе. Паметну радњу и паметну штедњу, чување и умножавање имања, старање за будућност своје породице и за добро васпитавање младога нараштаја, највећма је он у проповедима својима народу нашем препоручивао. Као што је у цркви народ брижљиво учио, тако је и још већма приликом разноврсног саобраћаја свог са парохијанима у свакој прилици умео њима давати добре савете. Службу Божију у цркви отправљао је побожно, достојанствено и свечано, служећи и појући свагда дивно са заузимањем и одушевљењем; св. Еванђелије и све прописане

молитве читао је разговетно и са изразом употребљујући при-
том србско ударање гласа, да га свако лако разумети може.
Много га је труда стало док је добар ред увео при исповеда-
њу и причешћивању народа уз часне посте, при делењу наво-
ре, венчању и о укупима; јер у тим приликама је овде због
множине народа по старом обичају било свакојаким нереда и
неприлика, али је он мало по мало, а све благим саветима и
опоменама а особито својим примером и неуморном трпељивош-
ћу много што шта исправио давајући народу да осети важност
светиње, којој приступа. Често је од јутрења до службе у не-
дељне дане часнога поста хришћане своје у цркви исповедао,
и ко се тако пре службе исповедио, тога је на служби самој
свечано причестио, а који се дотле нису исповедили, оне је по-
сле службе најпре појединце исповедао, па тек онда причешћи-
вао. На исповести је умео свакога према узрасту и духовној
потреби и према степену образовања и развића његовога муд-
ро посаветовати, па ни саму децу није без исповести и без от-
чинског савета к светом причешћу пуштао, као што се то у
нас на многи мести догађа. После причешћа нико се није смео
из цркве удалити док свештеник или ђакон не отчита над при-
честницима молитве после св. причешћа Болнима је носио св.
причешће јавно и свечано са страхопоштовањем, које тој најве-
ћој светињи хришћанској приличи.

Па као што је овај духовни пастир сваку дужност сво-
ју у цркви и на дому радо, свесрдно и лепо одправљао, тако је
умео хришћанима својима и у радостним моментима живота
умиљатим својим предусретањем радост увеличати и духовни
јој правац дати, а у тузи и невољи знао их је тешити тонлим
саучешћем, медомом хришћанске наде а где је нужно било и
самом поднором, или заузимањем за њих, да им се помогне.

Никога није никада оглобио, нити је од кога већу на-
плату изискивао, него што је прописана и уобичајена, а многе
је службе духовне бесплатно одправљао, за које је одређено да
се плаћа. Званичне записнице и преписке водио је најчистије, и
најуредније и у томе је такође за углед сваком свештенику и
званичнику служити могао.

(Свршиће се.)

СТАРАЈМО СЕ ЗА ШТО БОЉЕ ВАСПИТАЊЕ НАШЕ ЖЕНСКЕ ОМЛАДИНЕ.

(Свршетак.)

Милосрђе је једна од најкраснијих врлина, те је мати дужна и ову усађивати у срце младе девојке. Који нема милосрђа ни спрам кога за тога се каже да нема ни Бога ни душе! Ова врлина као да се није сасвим угушила у српском народу, те је дужност да наше женскиње и надаље очувају ту красну врлину.

А шта тек да речемо о скромности, о том алам-камену женске душе!

Ала је то дивно видети скромну женскињу, која ти улива поштовање спрам свакога. А како изгледа она женскиња, која је уочна и безобзирна? На ово питање нећу да одговарам. На то одговора имате на жалост сваки дан! Овај отров као да преотима маха код наших женскиња и то како код нижег тако и код вишег сталеза. Да ме читаоци неосуде, упућујем их на чланак под насловом: „О женској тежњи за допадањем“ што је изашао у календару „Годишњаку“ од о. г. Тамо се показује, како је скромност постала ретка, а то с тога што немамо васпитаних матери, дакле нема онога, рад чега и ја ово неколико рочи написах.

Мати као васпитатељка никада и у никаквом виду несме како код мушких тако исто и код женских безобзирно понашање трпити, но га ваља победити врлином и озбиљношћу; и васпитаник тако понижен, не ће више ни помишљати на неунутности. Најзад много ће овоме допринети добри и живи примери родитеља и свију старијих. Српска мати особито мора пазити на чедност своје мале ћери, ако није рада, да јој сва дотле уложена трудба буде узалудна. — Треба навикавати женскињу и на радиност, која је главни услов живота. Ако мати подстрекава на рад, тим онда одбија од свога чеда лењост и нерадиност. Данашње женскиње слабо су заузеле за радиност. Од 12.—14. година девојчица, па нема ни појма о радиности, него јој је сва радња: празно убијање времена! Како ће така једна васпитати будући свој подмладак, то се већ напред може предвидети!

Српска мати треба да је права и побожна Хришћанка, те да сваком приликом буди у васпитаницима осећање побожности. Овде најбоље може учинити побожан пример родитељски. Мати је дужна да васпита праву и побожну Хришћанку, која сав свој живот треба да управља по божијој вољи; сву своју наду треба да полаже на Бога. Нуз ово песме се заборавити на народност, него је дужност родитељска неговати народољубље и домољубље. Можемо с радошћу констатовати, да ово последње налази се у нашем народу.

Пођемо ли овим мало час назначеним путем, онда ћемо зацело учврстити све те племените врлине, које сам живот женскиња захтева. На овај начин угушићемо и истребићемо коров, који тако бујно расте у млађаним душама наших женскиња.

Кад емо дакле истакли све лепе стране, што треба да их прибави млада женскиња на дому родитељском, то нам се онда не може замерити, ако се за час врнемо на мане, које су се јако код данашње наше женске омладине одомаћиле.

Наше матере — на жалост — имају ту рђаву навику, да своју женску децу још од ране младости навикавају на сујету. Чија ће ћерка имати што лепших и драгоценијих хаљина на себи, то је свакидашња брига у данашњем свету! Подизање и хвалисање спољашности јесте онај проклети извор, из кога дџије извире: безстидност, охолост, безобразлук а и други опасни отрови, који тако реагирају убитачно на срце млађане женскиње. Зато дакле ви српске мајке, које сте за све то одговорне, немојте хвалити и узносити лепоту хаљина и не знам какво лице, необмањујте своје ћери са „обрвама морским пијавицама“, не хвалите им зубе, та два низа бела бисера, — све то бацајте у понор, а доказујте да је то све ништавост, која замало траје а душу убија за навек. Упутите их нека су задовољне са што простијим оделом, и нека већу бригу полажу на испитивање кућњег живота.

Остављајући на страну многе рђаве навике, што их женскиња добија при домаћем васпитању, хоћемо најзад да упутимо матере на још један важан факат при васпитању наших женскиња, — а који се никако из вида изгубити не сме, а то је: упућивање малих девојчица на олакше домаће послове. Рђав је обичај код нас, што нам наша женска деца прво своје доба преведу у непрестаном игрању и безпосличену, што даје повода лењости и немарности. Педагогика заповеда, да треба децу пустити да се слободно и колико хоће играју, али треба пустити те мале девојчице нека се мало нађу и у послу, и то нека чисте, бришу, плету, шију и т. д. јер тиме ћемо усадити у њих радиност и вредноћу, која је од преке потребе свакој женскињи.

Све досад наведено спада у домаће васпитање наших женскиња, и ово се има сматрати као темељ, на коме ће школа продужујући имати да подигне зграду правог васпитања. Је ли ударен добар темељ још у дому, онда ће школа са својом наставом учинити оно, што јој у томе погледу њена дужност налаже. У том случају пећемо моћи викати на школу, да није ништа урадила. Али ако напротив у дому није ништа зарад васпитања чињено, — као што је то на жалост данас већином код нас, — онда школа није устању учинити онолико, колико би по своме задатку требала да учини. Ступањем у школу почиње даље образовање наших женскиња.

Неможемо другчије, а да се незапитамо: како наше женскиње стоје према школи? Горка се истина признати мора, да је у томе погледу зло, да горе бити не може. Маса нашега народа још никако да увиди, какву важну улогу има да игра женскиња према целом човечанству, него ју је сасвим занемарила, те и у школу неће своју женску децу да шиље. Њено је да чува гушчиће, а не да иде у школу, каква школа? Тако одговара наш ратар, кад га запитам, зашто не шаље женско дете у школу. Таки појам има наш народ о задатку својих женскиња, а где се тако мисли, ту је врло далеко свако добро!

Прелазећи на женске школе, сусретамо се опет са препреком женског васпитања. У нашим женским школама учитељују највише учитељи место учитељица, а то неби смело да буде. Учитељица је боља за васпитање женскиња с тога, што она има једнаких склоности као и ученице

јој. Оне између себе имају више додирујућих тачака. Учитељица стече више поверења него учитељ, а то све доприноси, да је успех савршенији и темељнији. Наш народ још никако да оводи установу учитељица, која установа од преголеме је важности за наш народ. Да је наш народ велики непријатељ учитељица види се из силних распра, што се зарад учитељица воде између виших школских власти и појединих општина. Но надати се треба, да ће једном већ народ наш увидети важност учитељица.

Сви учевни предмети у народној школи треба да су прилагођени према потребама и дужности женскиња. Женскиње у нашим школама треба да се изображавају и васпитају по потребама и захтевима данашњег живота. При сваком наставном предмету треба подстрекавати ученице на радозналост и давати им све оно, што душу уздиже а срце оплемењава. Код овога васпитања несме се ни за час изгубити из вида задатак женскиње т. ј. да она треба да буде жена, домаћица и мати.

Ако се при васпитању и изображавању женскиња употребе целисходни и добри фактори, на ако даље будемо имали пред очима прави и узвишени задатак женскиња, те ако их приправимо за разумне и свесне будуће жене, штедљиве и добре домаћице, честите и вљане матере, ако се све то постигне, онда је васпитање свестрано и темељито обављено, од којег ће нам цветати срећа и напредак како на дому тако и у народу. Овако васпитане женскиње предупредиће наше морално материјално опадање, и наша будућа генерација ступиће на обрађено земљиште, на коме неће моћи рађати трње и коров, него срећа и благостање целог народа. А да би се то могло кадгод остварити не треба великих жртава, доста је, да сви једнодушно примите ових мојих неколико речи, које гласе: Старајмо се за што боље васпитање наше женске омладине!

УПУТСТВО ЗА СВИЛАРЕ.

Ако желиш, да ти рад буде успешан, пази строго на ово:

1. Пре лежења држи јаја на хладовитом, проветреном и сувом месту.

2. Кад бели дуд почне да своје листиће тера, изнеси јајца ради лежења у топлу собу. Јајца остави у оној кутији, у којој си их добио. У соби држи их како дању, тако и ноћу на једнако топлом месту, и побрини се да ти је у соби увек добар свеж и чист васдух. Гусенице ће за 15—20 дана излећи се; ово није никаква мана. Кад се излегу мети на кутијцу ситне листиће, и кад се гусенице на листиће усупужају, пренеси те листиће на одређено приправљено место за гусенице. — Ако кутијцу поред шехи и оњишта или код ватре метнеш, или ако сунце сја на кутијцу, гусенице ће све ушнути. Кад донесеш чауре да продаш, треба да донесеш и кутијцу. — Ако кутију раскидаш или ако у њој не буде љушчица од јајца, из којих су се гусенице излегле, никад више нећеш добити семена или може се и то догодити, да ти чауре ни примити неће.

3. Док су гусенице мале, храни их младим лишћем или ако је лишће грубо исеци га чистим ножем и тако их храни. Јутром кад је лишће росно није слободно га брати. Па ни после кише док је мокро. Кад је

сасвим суво набери га у кошареве или цакове али *није слободно јако на-
укићи*, да се не ужеже. Лишће треба чувати, да суво а свеже остане. —
Тоило лишће или влажно није слободно давати да једу.

4. Пази да тамо где лишће држиш пси и мачке и т. д. не барлијају.

5. Гусенице бар после метаморфозе (преображаја) на нову чисту постељу метни. То овако бива: кад са лиснатим границима их храниш, гусенице ће се на листке понети и тако ћеш их онда на нову постељу пренети. — На старим постељама кошуљице, лисне остатке, поган и мртве гусенице одма места уклони и колко је могуће даље их од куће одбаци. Како једну мртву гусеницу видиш, одмах је одбаци али пази да како не повредиш и не избрљаш и остале гусенице. *У колико више пренашаш гусенице на чисту поставу, у толико је боље.*— За пренашање гусеница добићеш и јамасту хартију; њу метни на гусенице а на њу лишће. Гусенице ће се успужати и онда ћеш их моћи пренети. Када гусенице снавају, није их слободно узнемиравати, него у највећем миру морају бити.

6. *Главни посао је за време целог обделавања да је у соби, где су гусенице ваздух увек свеж и чист. Не сме се ни најмањи смрад осетити.* После другог преображаја треба прозоре сасвим скинути и место њих треба танко, ретко платно принети и то тако да ваздух увек дању и ноћу може тамо амо слободно пролазити, али без промаје. Ако је хладно, мора се ложити, али поред отворених прозора. Ако ово не учиниш, гусенице ће безусловно поцркати.

7. Пази да гусеницама како год не дођу кокоши, патке, мишеви, мачке, пауци или мрави, јер ће их све појести. Против мрава најбоље је, да се под станиво, где су гусенице, пенелом посипе.

8. За завијање могу се употребити свежчице од сламе или дивижег репца. Свежи ово у мале снопиће по среди тако да и од горе и од доле можеш раширити. Можеш употребити и границие од јоргована, али друго које грање не нпр. не тополу. У колико је сулђи свежањ, у толико је боље. Кад гусенице ради завијања у свежањ уђу, не смеш их узнемиравати.

9. Како гусенице у завежљаје уђу, где ће се завијати, одмах уклони сваки гад и лисне остатке, остави гусенице у миру, а чауре после 8—10 дана почни скупљати.

10. Када чауре из завежљаја повадиш, пази да како год мртве гусенице, које су може бити у чаурама, не испрљају их, јер само тврде лене и чисте имају добру цену.

11. Прљаве чауре остави на страну, тако исто меке и двоструке т. ј. такве, у којима су две или више гусеница увијене, јер овима је мања цена, и ако са добрима заједно остану, целој коликоћи се цена крњи и тим је произвађачу штета.

12. Влада најбоље семе дели, које се може забадава добити; по томе може она да жели, да се ово хрђавим произвађањем не квару. Ко из немарности или од своје воље што је овде казано, не испуни и тим семе поквари, нека више не рачуна, да ће семена добити.

Још једном прибележи ово себи: Лежење не убрзавај, — на гусенице пази и отклањај нечистоћу; гусенице што чешће премештај на нову

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

постећу и гад одбацуј. Увек само сувим и свежим лишћем храни, и над свим тим нека је увек свеж, чист ваздух!

Нека ти Бог благослови посао!

превео

Ст. Коњовић, учитељ.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Визитација школа сомборских.) Господин Ст. В. Поповић срб. нар школски референт посетио је 28. Априла све разреде средердне мушке и основне женске школе сомборске као и предградску селеначку школу и у сваком је разреду на предавању присуствовао и каталоге и остале записнике прегледао.

(Сомбор.) У суботу 8. (20.) маја о. г. држао је од 9—11 сахата пре подна у овдашњој учитељској школи г. Хајрих Гунде, професор свиларства на свиларском заводу у Сексарду у српском језику врло поучно предавање о гајењу свилене бубе, које је проиратио демонстрацијама на великим моделима и микроскопу. Предавању том присуствовали су и сви учитељи и учитељице овдашњих српских народних школа. Г. Гунде дошао је овамо по наредби г. Бесередије, кр. комесара за свиларску културу.

(Загреб.) Земаљска влада, одељење за богоштвоје и наставу, издала је под 16. апр. о. г. наредбу, којом се учитељима у дужност ставља, да скуна са школском младежи све за исту прописане црквене и религиозне дужности врше и да су дужни барем о узкрсу са својим ученицима св исповест обавити и св. причест примити. У сваком случају полагаће земаљска влада одлучну важност и на то, да ли су учитељи и својим религиозним, а наполе наведеним дужностима задовољавали и занемаривање тих хришћанских дужности сматраће се једнако као и занемаривање иних учитељских дужности.

(Стане народних школа у Хрватској и Славонији год. 1880/1.) „Обће пучке школе“ постојале су у 595 места. Ушколаних места било је укупно 3100, а још неушколаних 169. По spolu било је 57 дечачких, 55 девојачких и 556 обосполних, дакле укупно 668 школа, а уз ове постојало је још и 5 обосполних школа за нужду. У 637 школа и у свима школама за нужду био је наставни језик хрватски (српски), у 21 немачки, у 8 мађарски и у 2 русински. Само у 76 школа држана је полдневна, а у осталим школама целодневна обука. Школских соба било је свега 867 у 662 зграде, од којих су 70 биле најмъене. За учитељско особље постоји 651 стан. Уз школе постоји 314 вртова (за 28 више него прошле године), 33 гомбалишта (за 17 више него пр. године) и 54 пчелињака (за 6 више него пр. године). Училима биле су потпуно снабдевене 44, довољно 320, недостатно 222, а никако 82 школе. Учитељског особља било је 1427 и то: 98 рав најуњих учитеља, 14 самосталних катихета, 492 учитеља, 131 учитељица, 17 подучитеља, 38 подучитељица, 99 намј. учитеља, 26 намј. учитељица, 5 нузучитеља, 9 нузучитељица и 498 несамосталних катихета. На полазак школе било је обвезано 107.414 деце. Од ових је полазило свакадану школу 58.330, а опетовницу 14.168, дакле укупно 72.498 деце; није дакле пола-

www.vilovnikolu 34.916 обвезане деце. Од полазника свагдање школе било је по полу 34.172 дечака и 24.158 девојчица, а по вероисповести било је од дечака: римокатолика 29.347, православних 4281, мојсијеве вере 403, а иних вероисповести 141; од девојчица: римокатоличких 20.323, православних 3340, мојсијеве вере 365 а иних вероисповести 130 деце. Опетовницу полазило је по полу 8502 дечака и 5666 девојчица; а по вероисповести било је од дечака римокатолика 7316, православних 1112, мојсијеве вере 47, а иних вероисповести 27; од девојчица било је: римокатоличких 4814, православних 824, мојсијеве вере 28, а иних вероисповести 11 деце. У извештају се конститује, да православна деца школу занемарују, али није ли и то знак, да комунално уређење школа не може да придобије поверење српских родитеља? Сем горе исказаних школа, на које се укупно трошило 623 631 фр. 61 н., постоје још и 2 вецбаонице спојене са кр. мушком и женском препарандијом; оне стоје под непосредним надзором кр. земаљске владе. — И ове године постојале су 4 женске грађанске (више девојачке школе) и 1 обосполна грађанска школа. Учитељског особља било је у њима укупно 43, а полазило их је 35 дечака и 357 девојчица. Сем тих трошком градских општина издржаваних грађанских школа постоје још и две више девојачке школе манастирске с правом јавности и то у Загребу и Ђакову, на којима уче 24 лица, а ученица је било у истима 220. — У 27 места постојале су приватне школе, међу којима и једна виша девојачка школа. По полу било их је: 1 дечачка, 10 девојачких, а 26 обосполних приватних школа. На 20 школа био је наставни језик хрватски (српски), на 11 немачки, а на 6 мађарски језик. По вероисповести било је 10 школа за римокатоличку, 9 за православну, 8 за мозајичку школску младеж, а 10 мешовитих. Издржаване бијаху 10 трошком појединих лица, 23 трошком црквених општина а 4 трошком духовних редова. На овим школама службовало је 40 учитеља и 32 учитељице, а полазило их је 895 дечака и 1424 девојчице, укупно 2319 деце. По вери било је дечака: 141 римокатоличке, 360 православне, 233 мозајичке и 161 иних вероисповести; девојака: 814 римокатоличке, 269 православне, 215 мозајичке и 126 иних вероисповести. (По „Napredku.“)

(Школе у Бечу.) Општина бечка издржава 28 грађанских школа, сваку са 8 разреда; половина тих школа одређена је за мушку, половина за женску децу. Народних школа има у Бечу 103. Од њих су 3 обосполне, а 50 само за дечаке и 50 само за девојчице. У обосполним школама налазе се 6, односно 5 и 2 разреда. Од школа за дечаке имају две 8 разреда, девет 7 разреда, 36 су шесторазредне и 5 петоразредне; од женских школа су 7 осморазредне, 16 седморазредне, 24 шесторазредне и 3 петоразредне. Свега је било прошле године у варошким народним и грађанским школама у Бечу 60.856 деце, од којих 32.571 мушко и 34.285 женске деце. Ту децу учио је 1906 учитеља (учитељица) у 1141 дворани. Приватних школа са правом јавности има 27, у којима 3799 деце уче 365 учитељских снага; без права јавности било је 20 приватних школа са 238 учитељских снага и 1138 деце. По вероисповеди било је у општинским школама у Бечу 56.816 римокатолика, 1374 протестаната, 8465 израјели-

ђана, 201 од других вероисповеди. По народности је било 62.457 Немаца, 3223 Чеха, 801 Маџар; од других народности било је 375. У четири грађанске и пет народних школа имају себи у јевреји, у свима другим варошким школама римокатолици. У четири школе су те две вероисповести скоро подједнако заступљене.

Р А З Н О.

(Избор Владика.) Св. архијерејски синод, који се у недељу пред Спасов-дан у Карловцима састао, изабрао је, — као што се нам се брзо-јавом јавља, — за епископа Бачког најпречастнијег господина Василијана Петровића архимандрита Беоцинског, а за епископа Темишварског веле-частног господина Ђорђа Бранковића проту Сомборског и негдашњег многозаслуженог управитеља србске учитељске школе Сомборске.

(Отликовање.) Господин Драгутин Дадић србски народни учитељ у Ади за своју многогодишњу ревностну службу на пољу васпитања и наставе отликован је од Његовог Величества најмилостивијега цара и краља нашег сребрним крстом за заслуге са крупом. Отликовани учитељ рођен је у Кишфалуби, свршио је 1837/8 учитељску школу у Сомбору са отличним успехом. Служио је као учитељ до 1851 године у Ст. Станару а од тога времена служи једнако у Ади. Свагда се отликовао као један од најбољих, најточнијих и најваљанијих учитеља. Он је био први инструктор уредника овога листа 1837/8. Његов је ученик био и г. Ст. В. Поповић. Ми од срца желимо да Бог још дуго поживи отликованог старину учитеља, и да се на његову постојану ревност и тачност угледају сви млађи наши учитељи.

(Споменик Николи Томазеу.) Као што читамо у талијанском педагошком листу „L'istitutore“ откривен је 22. марта о. г. у Мљецима споменик бесмртног талијанског списатеља Николе Томазеа, којом су приликом говорене четири сјајне беседе. Томазео родио се 9. октобра 1802. у Шибенику у Далмацији, а умро је у Фиренци 1. маја 1874. Пре него што се сасвим посветио талијанској књизи написао је српски своје умне „Искрице“ и до краја живота сачувао је топлу љубав према свом роду.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Пр. учитељ у Клокочеву Светозар Топаловић постављен је за учитеља у Драгаљевцу (код Бјелине) у Босни. Сврш. приправник Александар Стојковић постављен је за пр. учитеља у Боговађи, округ Ваљевски.

— Тражи се учитељ у Кајгасову. Плата 300 ф. стан, врт и дрва. Молбенице маџ. писане шаљу се управном одбору тамнишке жупаније у Темишвару Рок 31. мај по нов.

— Тражи се учитељ у Алибунару. Плата 360 ф., стан (свент. 100 ф. станари-не) и врт. Рок до 10. јуна по новом. Молбенице се шаљу управном одбору торонтаске жупаније у Бечкерек.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Дружини „Братство“ ђака богословије у Београду. Лист ћемо Вам слати из-нимно бесплатно, кад 50 нов. у поштанским маркама у име поштарине пошљете — Г. Г. С. уч. у В. Павле Генци је саветник код пр. уг. министарства богочасти и јавне наста-ве, а живи у Будапешти. — Г. И. Вошњаку уч. у Качвали. Послали смо и молимо за претплату. До завршетка листа добисмо: „Како треба учитељ да поступа са морално поквареном децом? и „Из школског живота IV.“

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.